

Зілінська Аліна Сергіївна, аспірантка кафедри державного управління, публічного адміністрування та регіональної економіки, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця, м. Харків

Zilinska A. S., post-graduate student of the Department of Public Administration, Public Administration and Regional Economics, Kharkiv National University of Economics. S. Kuznets, Kharkiv

Зилинская А. С., аспирантка кафедры государственного управления, публичного администрирования и региональной экономики, Харьковский национальный экономический университет им. С. Кузнеця., г. Харьков

контактний телефон +38096340094

Управління місцевими бюджетами на основі узгодження фінансових інтересів

Зроблено аналіз теоретичних аспектів управління місцевими бюджетами. Виявлено протиріччя в управлінні місцевими бюджетами, пов'язані з суб'єктами економічних відносин, з фінансовими потоками, методами, метою та системою управління місцевими бюджетами. Запропоновано концепцію управління місцевими бюджетами на основі узгодження фінансових інтересів.

Ключові слова: місцеві бюджети, управління місцевими бюджетами, міжбюджетні відносини, організація фінансів, місцеві фінанси.

The analysis of the theoretical aspects of local budgets management is made. The contradictions in the management of local budgets related to the subjects of economic relations, with financial flows, methods, purpose and system of management of local budgets are revealed. The concept of management of local budgets is proposed based on the coordination of financial interests.

Key words: local budgets, local budgets management, intergovernmental fiscal relations, finance organization, local finances.

Сделан анализ теоретических аспектов управления местными бюджетами. Выявлено противоречие в управлении местными бюджетами, связанные с субъектами экономических отношений, с финансовыми потоками, методами, целями и системой управления местными бюджетами. Предложена концепция управления местными бюджетами на

основе согласования финансовых интересов.

Ключевые слова: местные бюджеты, управление местными бюджетами, межбюджетные отношения, организация финансов, местные финансы.

Постановка проблеми. Постійне реформування місцевого самоврядування та міжбюджетних відносин в умовах погіршення макроекономічної ситуації у вітчизняній економіці істотним чином не вплинуло на поліпшення фінансового стану місцевих бюджетів та їх утворень. Причиною цього в дійсності є теоретичні проблеми в області фінансів місцевих бюджетів. На нашу думку, розробка теоретичних положень стає необхідною передумовою для вдосконалення управління місцевих бюджетів на основі саме фінансових інтересів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемою місцевих бюджетів та їх управлінням займалися такі вчені та практики як Г. Атаманчук, О. Василик, М. Крупка, О. Сунцова тощо. У цих роботах та інших науковців пропонуються теоретичні та прикладні аспекти управління місцевими бюджетами, проте дослідження управління саме на основі узгодження фінансових інтересів потребує більш детального аналізу.

Це обумовлює **мету статті** – сформулювати теоретичні положення управління місцевими бюджетами на основі узгодження фінансових інтересів, розкрити економічний зміст поняття «управління місцевими бюджетами».

Виклад основного матеріалу. У зарубіжній науці в області управління фінансами місцевих бюджетів отримали поширення такі поняття, як «місцеве фіскальне адміністрування (управління)» (local fiscal administration) і «місцевий громадський фінансовий менеджмент» (local public financial management). Місцеве фіскальне адміністрування включає п'ять функцій: бюджетування, облік, управління грошовими коштами, адміністрування боргу і адміністрування доходів [1]. У той же час існують різні точки зору з

приводу змісту місцевого громадського фінансового менеджменту: одні автори відносять до нього бюджетування, бухоблік, звітність і аудит [2]; інші – управління грошовими коштами, внутрішню звітність, рахунки, аудит і адміністрування боргу [3].

Отже, розглянуті поняття практично тотожні за своїм змістом. Хоча управління фінансами місцевих бюджетів розглядається лише через призму бюджетного процесу. У вітчизняній науці в даний час для позначення організаційно-економічних відносин з приводу фінансів місцевих бюджетів використовуються терміни «муніципальний фінансовий менеджмент» («фінансовий менеджмент в муніципальному секторі»), «муніципальний бюджетний менеджмент» і « управління фінансами муніципальних утворень». Однак, як правило, зміст зазначених понять не розкривається [4].

Незважаючи на те що Мущинська Н. Ю. не дає визначення терміну «фінансовий менеджмент в муніципальному секторі», зі змісту її наукової статті можна зробити висновок про те, що під ним розуміється частина системи муніципального управління, головною метою якого є використання з максимальною віддачею фінансових ресурсів, що належать всьому суспільству [5].

Необхідно уточнити, що фінансові ресурси в місцевому самоврядуванні належать не до всієї громади, а місцевим спільноті, так як воно безпосередньо і через органи місцевого самоврядування вирішує питання місцевого значення, в тому числі в процесі управління фінансами муніципальних утворень. Отже, муніципальний фінансовий менеджмент направлений на ефективне і результативне здійснення видатків місцевих бюджетів.

Дослідник А. Ф. Мельник [6] розкриває зміст поняття «управління фінансами муніципальних утворень», називаючи його процесом впливу на основі особливих методів на грошові відносини і фінансові ресурси, пов'язані з місцевими фінансами, для вирішення питань місцевого значення. Це визначення відображає цільовий характер управління фінансами місцевими

бюджетами, але не вказує суб'єкти управління ними.

Таким чином, розгляд зазначених визначень і підходів до розкриття змісту організаційно-економічних відносин з приводу управління фінансами місцевими бюджетами свідчить про те, що у вітчизняній економічній науці відсутня термінологічне єдність в області понятійного апарату. У науковій літературі та практиці не проводиться чітке розмежування зазначених понять. Як наслідок це негативно позначається на розвитку зазначеної галузі науки.

Разом з тим, як показало проведене дослідження, поняття «управління місцевими бюджетами» використовується в науці і практиці, проте не розкривається його економічне зміст. Під управлінням місцевими бюджетами пропонується розуміти інституційно регульовану управлінську діяльність органів місцевого самоврядування та місцевої громади на основі використання сукупності методів по відношенню до фінансовим потокам місцевих бюджетів з метою забезпечення їх найкращого стану до певного моменту часу в умовах наявності реальних можливостей, наявних у конкретного муніципального освіти для її досягнення.

Управління місцевими бюджетами має специфікою, вираженої в особливостях суб'єктів, об'єкта, методів, інститутів і цілі. Автором обґрунтовано, що відмітними рисами управління місцевими бюджетами є: органи місцевого самоврядування і місцеві спільноти як суб'єкти управління; фінансові потоки місцевих бюджетів як об'єкт управління; референдум, формування доходів бюджетів за допомогою самооподаткування громадян і інших засобів як спеціальні методи управління; регулювання за допомогою спеціального законодавства про місцеве самоврядування і муніципальних правових актів як інституціональна особливість; забезпечення найкращого стану місцевих бюджетів до певного моменту часу в умовах наявних у конкретного муніципального освіти реальних можливостей для досягнення цього як мета управління.

Управління місцевими бюджетами – складний процес, який

характеризується наявністю безлічі протиріч. У роботі виявлені найважливіші протиріччя в управлінні місцевими бюджетами, пов'язані з суб'єктами економічних відносин, з фінансовими потоками місцевих бюджетів, методами управління, інститутами, метою управління та системою управління місцевими бюджетами.

Відповідно до теорії управління суб'єкти організаційно-економічних відносин мають інтересами, які визначають зміст прийнятих ними управлінських рішень. Не є винятком і управління фінансами муніципальних утворень. А між тим розгляд підходів до змісту управління фінансами муніципальних утворень показало, що дослідники упускають наявність інтересів у суб'єктів управління як передумови існування управлінської діяльності з приводу фінансів муніципальних утворень.

У процесі управління суспільними фінансами суб'єкти переслідують економічні інтереси, щодо сутності яких не склалося єдиної точки зору.

Так, на думку А. Генкіна, економічний інтерес обумовлений відносинами власності та є стимулом діяльності по задоволенню приватних потреб [7]. Дослідник А. Крусян вважає, що економічний інтерес представляє найбільш раціональний спосіб отримання благ для задоволення потреб учасників суспільних відносин [8]. З такою позицією не можна погодитися, оскільки відповідно до ній інтереси зводяться до методів.

Однак, на наш погляд, найбільш точним представляється визначення, дане Н.С. Чернецової, відповідно до якого економічний інтерес – властивість економічного суб'єкта, що складається в цільовій спрямованості економічної діяльності на підвищення ступеня задоволення властивих йому потреб за рахунок ефективного застосування знаходяться в його розпорядженні ресурсів і що виявляється в економії часу [9].

Разом з тим задоволення потреб здійснюється за рахунок економічних благ. В процесі фінансової діяльності в якості таких благ виступають фінансові ресурси. У зв'язку з цим є підстави для виділення фінансових інтересів як самостійної економічної категорії, під якими будемо розуміти

властивість суб'єкта суспільних відносин, виражене в орієнтації його діяльності на підвищення рівня задоволення потреб у фінансових ресурсах.

В області управління фінансами муніципальних утворень можна виділити в якості носіїв фінансових інтересів держава, місцеве самоврядування, бюрократію і різні групи, а також індивідів. Наявність безлічі носіїв інтересів обумовлює існування протиріч між їх приватними, груповими і суспільними інтересами. Ці протиріччя втілюються в процесі руху інтересів різних суб'єктів (рис 1).

Рис. 1. Протиріччя інтересів відносно управління місцевими бюджетами

На нашу думку, незадовільний фінансовий стан муніципальних

утворень обумовлено відсутністю системи координації в сфері суспільних фінансів, яка може виступити в якості основи для владнання суперечностей між різними інтересами. Різнострамованість інтересів різних суб'єктів управління і недопущення поглиблення протиріччя між їхніми фінансовими інтересами обумовлює необхідність управління місцевими бюджетами на основі координації суб'єктів управління.

Була запропонована концепція управління місцевими бюджетами, що представляє послідовний процес фінансової координації суб'єктів економічних відносин для формування системи управлінських впливів на фінансові потоки місцевих бюджетів для досягнення поставлених перед системою управління місцевими бюджетами цілей (рис. 2).

Авторська концепція управління місцевими бюджетами спрямована на досягнення стратегічної мети і середньострокових цілей, на рішення тактичних завдань управління місцевими бюджетами на основі узгодження інтересів суб'єктів економічних відносин.

Аналіз практичного функціонування місцевих бюджетів дозволив сформулювати стратегічну мету управління ними – підвищення результативності управління місцевими бюджетами.

Управління місцевими бюджетами характеризується досягненням конкретних результатів, які визначаються за допомогою відповідних критеріїв і показників. На цій підставі оцінюється результативність управління місцевими бюджетами.

Відповідно під результативністю управління місцевими бюджетами будемо розуміти співвідношення досягнутих результатів управління місцевими бюджетами і поставлених цілей. Тоді як оцінка результативності управління місцевими бюджетами – це система дій, спрямована на визначення ступеня досягнення діючою системою управління місцевими бюджетами поставлених перед нею цілей, для вдосконалення прийнятих управлінських рішень у зазначеній сфері.

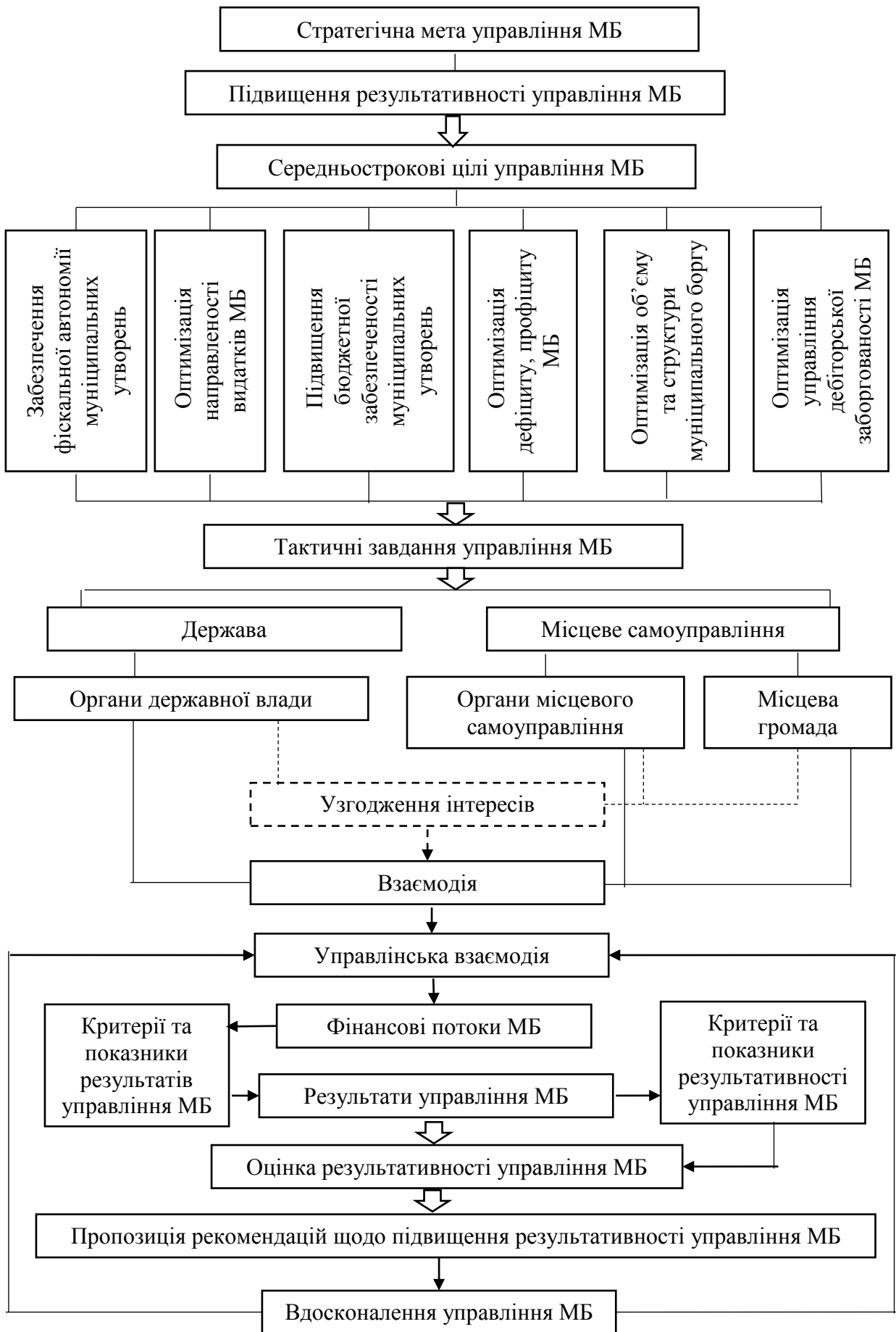

Рис. 2. Концепція управління місцевими бюджетами

Висновки та перспективи розвитку. На основі підсумків оцінки пропонуються рекомендації щодо підвищення результативності управління місцевими бюджетами. В рамках запропонованої автором концепції були виділені основні напрямки вдосконалення управління місцевими бюджетами: забезпечення балансу фінансових інтересів суб'єктів економічних відносин, вдосконалення механізму взаємодії між ними, розвиток методичного інструментарію оцінки управління місцевими бюджетами.

Розглянуті теоретичні положення управління фінансами муніципальних утворень, виділення процесного, системного і інтегрального підходів до його змісту сприяли розширенню розуміння зазначеного явища.

Визначення виявлених протиріч в процесі управління місцевими бюджетами буде сприяти прийняттю і реалізації більш якісних управлінських рішень в зазначеній галузі. Запропонована автором концепція управління місцевими бюджетами на основі узгодження фінансових інтересів згодом може стати базисом для подальшого розвитку методологічних положень та розробки методичного інструментарію управління місцевими бюджетами на принципах соціального партнерства в цілях підвищення результативності такого управління.

Список використаних джерел:

1. Mikesell J.L. Fiscal Administration in Local Government: An Overview. / Shah A. Local budgeting. Washington D.C.: World Bank, 2007. P. 15–51.
2. Farvacque-Vitkovic C., Kopanyi M. Municipal Finances: A Handbook for Local Governments. Washington, DC: World Bank, 2014. 487 p.
3. Shah A. Local Public Financial Management. Washington D.C.: World Bank, 2007. 290 p.
4. Мущинська Н. Ю. Фінансовий менеджмент в муніципальному секторі / Н. Юю Мущинська // Практика муніципального управління. – 2010. – № 7. – С. 6 – 14.
5. Мущинська Н. Ю. Конспект лекцій з курсу «Муніципальний

менеджмент» (для студентів 4 курсу денної форми навчання за напрямом підготовки 6.030601 «Менеджмент» спеціальності «Менеджмент організацій і адміністрування») / Н. Ю. Мущинська; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х.: ХНАМГ, 2012. – 36 с.

6. Муніципальний менеджмент : [навч. посіб.] / А. Ф. Мельник, Г. Л. Монастирський, О. П. Дудкіна / за ред. А. Ф. Мельник. – К. : Знання, 2016. – 420 с.

7. Генкін А. Система економічних інтересів і соціальна гармонія / А. Генкін // Питання економіки. – 2013. – № 6. – С. 147 – 159.

8. Крусян А. Местное управление и самоуправление: К постановке вопроса о содержании и понятии А. Крусян // Юрид. вестн. – 2015. – № 1. – С. 107 – 111.

9. Чернецова Н.С. Теория и методология исследования экономических интересов. М.: МИЭМ, УЧЛИТВУЗ, 2011. – 256 с.